

Робоча програма Диференціальна психологія

(назва навчальної дисципліни)

для студентів за галуззю знань 05 „Соціальні та поведінкові науки”,
спеціальністю 053 „Психологія”

„01” вересня 2023 року – 28 с.

Розробники:**Петреченко Світлана Анатоліївна** – доцент кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій, кандидат юридичних наук,
доцент

(вказати авторів, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Викладачі:**Петреченко Світлана Анатоліївна** – доцент кафедри психології та соціальної роботи Хмельницького інституту соціальних технологій, кандидат юридичних наук,
доцент

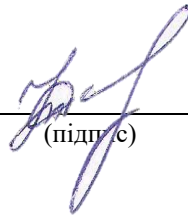
(вказати всіх викладачів, які працюють за даною програмою, їхні посади, навчально-виховний підрозділ, кафедру, наукові ступені та вчені звання)

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол від „01” вересня 2023 року № 1

Завідувач кафедри
психології та соціальної роботи

„01” вересня 2023 року

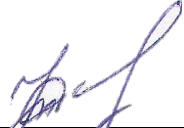

(підпис)С. М. Кондратюк
(прізвище та ініціали)Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми
(керівником проектної групи) Психологія (2023 р.)

(назва освітньої програми)

„01” вересня 2023 року

Гарант освітньо-професійної
програми (керівник проектної групи)
(підпис)С. М. Кондратюк
(прізвище та ініціали)

ПРОЛОНГАЦІЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Навчальний рік	2023/2024	20__/20__	20__/20__	20__/20__
Дата засідання кафедри	01.09.2023 р.			
№ протоколу	№1			
Підпис завідувача кафедри				

Матеріали до курсу розміщені на сайті Інтернет-підтримки навчального процесу <https://vo.uu.edu.ua/> за адресою:

<https://vo.uu.edu.ua/course/view.php?id=3829>

(вказати адресу)

Робочу програму перевірено

„01” вересня 2023 року

Заступник директора
з освітньої діяльності
Хмельницького інституту
соціальних технологій

(підпис)

Н. І. Луцкевич
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

1.	ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
2.	МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
3.	РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	6
4.	ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	7
4.1.	Анотація дисципліни.....	7
4.2.	Структура навчальної дисципліни.....	9
4.2.1.	<i>Тематичний план</i>	9
4.2.2.	<i>Навчально-методична картка дисципліни</i>	11
4.3.	Форми організації занять.....	12
4.3.1.	<i>Теми семінарських занять</i>	12
4.3.2.	<i>Індивідуальні завдання</i>	12
4.3.3.	<i>Індивідуальна навчально-дослідна робота</i>	12
4.3.4.	<i>Теми самостійної роботи студентів</i>	16
5.	МЕТОДИ НАВЧАННЯ.....	17
5.1.	Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.	17
5.2.	Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.....	18
5.3.	Інклюзивні методи навчання.....	19
6.	СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	20
6.1	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.....	21
6.2.	Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру.....	21
6.3.	Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS..	22
6.4.	Розподіл балів, які отримують студенти.....	23
6.5.	Орієнтовний перелік питань до заліку.....	23
7.	МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	24
7.1.	Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю.....	25
7.2.	Глосарій (термінологічний словник).....	25
7.3.	Рекомендована література.....	27
7.4.	Інформаційні ресурси.....	27
8.	МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ.....	28

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальний обсяг кредитів – 5	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Вид дисципліни вибіркова	
	Спеціальність 053 Психологія	Цикл підготовки професійний	
Модулів – 1	Спеціалізація немає	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		3-й	3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферат	Мова викладання, навчання та оцінювання: українська	Семестр	
Загальний обсяг годин – 150		6-й	6-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 7	Освітній ступінь: бакалавр	30 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		106 год.	110 год.
		Індивідуальні завдання	
Вид семестрового контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 29,3% аудиторних занять, 70,7% самостійної роботи;

для заочної форми навчання – 6,7% аудиторних занять, 93,3% самостійної роботи.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: полягає у формуванні професійного психологічного тезаурусу, уявлень про природу і прояви індивідуально-типологічних відмінностей і статевовікових особливостей, механізми їх становлення і вплив на діяльність людини та її взаємодію з оточуючими людьми.

Завдання:

- виділити найсуттєвіші параметри організації психічної діяльності, від яких залежить індивідуально-типологічна характеристика індивіда;
- з'ясувати принципи та природу індивідуальних відмінностей;
- виявити вплив на індивідуальні відмінності підготовки, розвитку, фізичного стану індивідів;
- дослідити співвідношення та співіснування різних характеристик;
- проаналізувати природу і властивості різноманітних груп, що різняться по ознаках статі, раси, національності і культури.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ, ВІДПОВІДНІСТЬ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ КОМПОНЕНТАМ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні поняття диференціальної психології;
- механізм становлення індивідуально-типологічних відмінностей;
- головні напрями сучасних досліджень диференціальної психології.

вміти:

- застосовувати методи психодіагностики індивідуально-типологічних та статевовікових особливостей;
- використовувати знання про стійкі властивості індивідуальностей у практиці професійної діяльності;
- прогнозувати поведінку та особливості діяльності людини з урахуванням її індивідуальних особливостей;
- розробляти програми корекції особистісних особливостей.

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності загальних програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	ЗК 1	ЗК 2	ЗК 4	ЗК 5
ВК. 2.5	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці відповідності спеціальних (фахових) програмних компетентностей компонентам освітньої програми”

	СК 1	СК 2	СК 3	СК 10	СК 11
ВК. 2.5	+	+	+	+	+

Рядок дисципліни в „Матриці забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми”

	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 6	ПРН 9	ПРН 10	ПРН 11	ПРН 13	ПРН 15
ВК. 2.5	+	+	+	+	+	+	+	+

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Анотація дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади диференціальної психології

Тема 1. Вступ до диференціальної психології.

Предмет, історія становлення і основні напрями диференціальної психології. Межі перетину з іншими науками, роль в практичній психології. Етапи розвитку диференціальної психології. Предмет і задачі диференціальної психології. Базові принципи диференціальної психології. Класифікація методів диференціальної психології.

Джерела індивідуальних відмінностей. Особистість, індивід, індивідуальність. Вплив середовища і спадковості на людину. Теорії про вплив середовища і спадковості. Людина як представник біологічного виду. Особистість як психологічний носій соціальних властивостей.

Тема 2. Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини.

Хронологія розвитку поведінки індивіда. Поперечний і поздовжній підходи. Графіки росту. Постійність IQ. Вік і особистісні властивості: від дитинства до зрілості, дорослі роки, стабільність особистісних якостей. Диференційно-психологічна характеристика основних вікових етапів онтогенетичного розвитку. Вік і динаміка індивідуально-типологічних особливостей.

Змістовий модуль 2. Формальні і змістовні властивості індивідуальності

Тема 3. Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей.

Загальні та спеціальні здібності. Співвідношення задатків і здібностей. Природа індивідуальних відмінностей у здібностях людей. Поняття «обдарованість», «талант», «геніальність». Умови розвитку обдарованості. Психологія здібностей. Здібності в структурі індивідуальності. Теорії здібностей. Структура і характеристики здібностей. Дослідження інтелектуальних здібностей.

Тема 4. Індивідуальні та загальні риси особистості.

Психологія характеру. Місце характеру в структурі індивідуальності. Співвідношення характеру і темпераменту. Поняття акцентуації характеру, їх розвиток. Формування характеру. Сильові особливості індивідуальності. Поняття життєвого стилю в психології. Індивідуальний стиль у вітчизняній психології. Ієрархічна структура стильових характеристик. Я-концепція як основа життєвого стилю. Риси як психологічна категорія. Способи виділення рис. Структура і класифікація властивостей нервової системи. Властивості нервової системи та індивідуальні особливості. Основні проблеми теорії темпераменту. Природа темпераменту і його місце у структурі індивідуальних властивостей людини. Темперамент як властивість індивідуальності. Типологічний підхід до вивчення особистості і характеру.

Тема 5. Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій.

Психологія статі. Стать в структурі індивідуальності. Біологічна і психологічна стать. Етологія статі. Статеві відмінності в психологічних якостях. Біологічна та соціальна детермінація статевих відмінностей. Загальні закономірності і принципи статевої диференціації. Статеві особливості прояву властивостей нервової системи. Статеві відмінності у здібностях, їх наукове обґрунтування. Вік і обдарованість. Стать і характер.

Змістовий модуль 3. Детермінанти між групових відмінностей

Тема 6. Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності.

Соціальна класова структура. Класові відмінності у психічному розвитку. Соціально-економічний статус і рівень розвитку загальних здібностей. Інтелектуальний розвиток ізольованих груп. Сільсько-міські та інші регіональні відмінності. Специфіка соціально-класових відмінностей. Поняття культури. Етнічні відмінності у фізичному і психічному розвитку. Вплив культури на пізнавальну сферу особистості. Людина і професія. Взаємодія психології праці і диференційної психології. Професійні інтереси і їх діагностика. Професійна самореалізація чоловіків і жінок.

Тема 7. Сімейне оточення та індивідуальні відмінності.

Соціоекономічний статус індивідуальності. Критерії відмінностей між

соціальними групами. Вплив суспільної стратифікації на сімейне середовище. Дослідження фамільної родословності. Детермінація індивідуальних відмінностей якістю життя соціальних груп. Кореляційні дослідження: подібність батьків і дітей, подібність сиблінгів, кореляція між подружжям. Психологічна подібність близнюків. Прийомні діти. Діти із дитячих будинків. Вплив статусного рівня на інтелект.

Дисципліни, вивчення яких обов'язково передує цій дисципліні:
загальна психологія, вступ до спеціальності, експериментальна психологія.

Міжпредметні зв'язки: філософія, педагогіка, соціологія.

4.2. Структура навчальної дисципліни

4.2.1. Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Розподіл годин між видами робіт														Форми та методи контролю знань
	денна форма							заочна форма							
	Усього	аудиторна					с.р.	Усього	аудиторна					с.р.	
		у тому числі							у тому числі						
л		сем	пр	лаб	інд	л			сем	пр	лаб	інд			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модуль 1															
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади диференціальної психології															
Тема 1. Вступ до диференціальної психології	20	4	2	–	–	–	14	20	2	–	–	–	–	18	АР: опитування СР: письмове завдання для самостійного опрацювання ІР: огляд додаткової літератури
Тема 2. Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини	20	4	2	–	–	–	14	20	–	–	–	–	–	18	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Модульний контроль	2	–	–	–	–	2	–	2	–	–	–	–	2	–	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 1	42	8	4	–	–	2	28	42	2	–	–	–	2	36	

Змістовий модуль 2. Формальні і змістовні властивості індивідуальності															
Тема 3. Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей	20	4	2	-	-	-	14	20	-	-	-	-	-	20	АР: опитування СР: письмове завдання для самостійного опрацювання ІР: огляд додаткової літератури
Тема 4. Індивідуальні та загальні риси особистості	20	4	2	-	-	-	14	20	2	-	-	-	-	18	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Тема 5. Статеві відмінності в структурі психофізіологічн их функцій	20	4	2	-	-	-	14	20	-	2	-	-	-	18	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 2	62	12	6	-	-	2	42	62	2	2	-	-	2	58	
Змістовий модуль 3. Детермінанти міжгрупових відмінностей															
Тема 6. Соціально- класові та етнічно- культурні відмінності	18	4	2	-	-	-	12	18	-	2	-	-	-	16	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Тема 7. Сімейне оточення та індивідуальні відмінності	20	6	2	-	-	-	12	20	2	-	-	-	-	18	АР: письмове тестування СР: письмове завдання для самост. опрацювання ІР: підготовка та проведення презентації
Модульний контроль	2	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	2	-	комп'ютерне тестування
Разом за змістовим модулем 3	40	10	4	-	-	2	24	38	2	2	-	-	2	34	
Усього годин	144	30	14	-	-	6	94	144	6	4	-	-	6	128	
ІНДЗ	6	-	-	-	-	6	-	6	-	-	-	-	6	-	ІНДЗ: реферат
Усього годин	150	30	14	-	-	12	94	150	6	4	-	-	12	128	

4.2.2. Навчально-методична картка дисципліни „Диференціальна психологія”

Разом: 120 год., лекції – 30 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 76 год.

Модулі	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3	
Назва модуля	Теоретико-методологічні засади диференціальної психології		Формальні і змістовні властивості індивідуальності			Детермінанти міжгрупових відмінностей	
Кількість балів за модуль	20 балів		30 балів			21 балів	
Лекції	1	2	3	4	5	6	7
Теми лекцій	Вступ до диференціальної психології	Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини	Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей.	Індивідуальні та загальні риси особистості.	Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій	Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності	Сімейне оточення та індивідуальні відмінності)
	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	2 бали	3 бали
Теми семінарських занять	Вступ до диференціальної психології	Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини	Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей.	Індивідуальні та загальні риси особистості.	Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій	Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності	Сімейне оточення та індивідуальні відмінності)
	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Самостійна робота	3 бали	3 бали	3 бали	3 бали	3 бали	3 бали	3 бали
ІНДЗ	14 балів						
Види поточного контролю	Модульні контрольні роботи (15 балів)						
Підсумковий контроль	Залік						

4.3. Форми організації занять

4.3.1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до диференціальної психології	2
2	Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини	2
3	Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей	2
4	Індивідуальні та загальні риси особистості	2
5	Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій	2
6	Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності	2
7	Сімейне оточення та індивідуальні відмінності	2
Разом		14

4.3.2. Індивідуальні завдання

1. Пошук та складання списку додаткової літератури з теми „Вступ до диференціальної психології”.

2. Підготовка та проведення презентації на тему „Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини”.

3. Огляд додаткової літератури на тему: „Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей ”.

4. Підготовка та проведення презентації на тему: „Індивідуальні та загальні риси особистості ”.

5. Підготовка та проведення презентації на тему: „Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій ”.

6. Підготовка та проведення презентації на тему: „Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності ”.

7. Підготовка та проведення презентації на тему: „Сімейне оточення та індивідуальні відмінності ”.

4.3.3. Індивідуальна навчально-дослідна робота (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота (ІНДР) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНДР прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- складання ситуаційних завдань із різних тем курсу (7 балів);
- огляд літератури з конкретної тематики (7 балів);
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки (7 балів);
- підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу (7 балів);
- участь у науковій студентській конференції (7 балів);
- дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе (7 балів).
- дослідження з тематики дисципліни у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – 14 балів.

Орієнтовна структура ІНДЗ – дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел.

Тематика ІНДЗ

1. Психологія характеру в роботах А. Ф. Лазурського.
2. Що таке «Я-концепція» і як вона може проявлятися?
3. «Велика п'ятірка» особистісних факторів.
4. Методи ідеографічного дослідження індивідуальності.
5. Зобразіть схему міждисциплінарних зв'язків диференціальної психології.
6. Поясніть значення спадковості та середовища у формуванні індивідуальних відмінностей.
7. Назвіть та охарактеризуйте теорії розвитку статевої ідентичності
8. Чому в тестах використовують різні норми для різних вікових категорій?
9. Охарактеризуйте теорію особистості, розроблену Р. Кеттеллом.
10. Назвіть та охарактеризуйте статеві відмінності у психологічних якостях.
11. Наведіть літературні та історичні приклади прояву різних типів темпераменту.
12. Охарактеризуйте індивідуально-типологічний підхід в особистісно-центрованій теорії К. Роджерса.

13. Поясніть особливості взаємодії психології праці та диференціальної психології.
14. Визначте значення темпераменту у поведінці та життєдіяльності людини.
15. Поясніть типологію характеру Г. Хейманса – Р. ЛеСенна.
16. Охарактеризуйте професійні інтереси та їх діагностику.
17. Порівняйте основні положення теорій індивідуальності Б. Г. Ананьєва, В. С. Мерліна, П. К. Анохіна.
18. Поясніть поняття психологічної норми.
19. Вчення І. П. Павлова про типи ВНД як фізіологічне підґрунття темпераменту.
20. Охарактеризуйте еволюційну теорію статі В. А. Геодакяна.
21. Назвіть та охарактеризуйте канали отримання інформації про індивідуальність.
22. Охарактеризуйте структуру розумових здібностей людини.
23. Охарактеризуйте типи темпераменту та наведіть їх психологічну характеристику.
24. Охарактеризуйте психодинамічну теорію особистості.
25. Надайте визначення та порівняйте поняття «характер», «акцентуації характеру» і «неврози».
26. Охарактеризуйте аналітичну теорію особистості
27. Типологія соціальних характерів Е. Фромма
28. Охарактеризуйте гуманістичну теорію особистості
29. Поясніть типологічну модель соціальних характерів (Б. С. Братусь).
30. Основні властивості темпераменту.
31. Професійні інтереси та їх діагностика.
32. Поняття інтелекту в психології.
33. Поняття «креативність» та «творчість» в психології.
34. Особливості понять «інтелект» і «мислення» у психології.
35. Поняття про діапазон мінливості та норму реакції.
36. Психологічна характеристика психічних стианів.
37. «Я-концепція» та її прояви.
38. Психологічна структура особистості.
39. Типологія темпераменту за Гіппократом.
- 40.11. Типологія темпераменту за Е. Кречмером.
41. Уявлення про індивідуальність в теорії А. Адлера.
42. Теорія особистісних конструктів Дж. Келлі та її значення для диференціальної психології.
43. Уявлення про індивідуальність в теорії К. Роджерса.
44. Темперамент та характер: взаємозв'язок та співвідношення.
45. Характер як властивість індивідуальності.
46. Типологія темпераменту за Г. Айзенком.
47. Властивості темпераменту за В. С. Мерліним, В. М. Русаловим.

48. Поясніть поняття «обдарованість» та «геніальність». Теорії обдарованості.
49. Поняття про індивідуальність. Структура індивідуальності.
50. Соціоекономічний статус індивідуальності.
51. Поняття про здібності як властивості індивідуальності.
52. Значення діяльності у прояву та розвитку здібностей і обдарованості.
53. Етнічна самосвідомість індивідуальності.
54. Поняття стилю в психології
55. Соціальні стереотипи – чоловіки і жінки. Діагностика гендерної ідентичності (С. Бем, Т. Лірі).
56. Біологічна та психологічна стать.
57. Статеві та гендерні відмінності, статево-рольова поведінка особистості (маскулінність, фемінінність, андрогінія).
58. Аспекти статевої диференціації: специфіка статі у пренатальний період, статева ідентифікація у дітей, дорослих.
59. Стать і функціональні асиметрії мозку.

**Критерії оцінювання ІНДЗ
(дослідження у вигляді реферату)**

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	4 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3 бали
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бал
Разом		14 балів

Оцінка за ІНДЗ у вигляді реферату: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 14-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
12 – 14	відмінно	5	A	відмінно
9 – 11	добре	4	BC	добре
7 – 8	задовільно	3	DE	задовільно
0 – 6	незадовільно	2	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання

4.3.4. Теми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до диференціальної психології	14
2	Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини	14
Модульний контроль		2
3	Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей	14
4	Індивідуальні та загальні риси особистості	14
5	Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій	14
Модульний контроль		2
6	Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності	12
7	Сімейне оточення та індивідуальні відмінності	12
Модульний контроль		2
ІДНЗ		6
Разом		106

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади диференціальної психології			
Тема 1. Вступ до диференціальної психології (14 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	I-II
Тема 2. Хронологічна характеристика індивідуального розвитку людини (14 год.)	семінарське заняття, завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	III
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	5	IV
<i>Всього: 30 год.</i>		<i>Всього: 11 балів</i>	

Змістовий модуль 2.			
Формальні і змістовні властивості індивідуальності			
Тема 3. Здібності, задатки та індивідуальні відмінності людей (14 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	V
Тема 4. Індивідуальні та загальні риси особистості (14 год.)	семінарське заняття, завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	VI
Тема 5. Статеві відмінності в структурі психофізіологічних функцій (14 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	VII -VIII
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	5	IX
<i>Всього: 44 год.</i>	<i>Всього: 14 балів</i>		
Змістовий модуль 3.			
Детермінанти міжгрупових відмінностей			
Тема 6. Соціально-класові та етнічно-культурні відмінності (12 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	X- XI
Тема 7. Сімейне оточення та індивідуальні відмінності (12 год.)	завдання до самостійної роботи, індивідуальне завдання	3	XII-XIII
Підсумкова модульна контрольна робота (2 год.)	Тестування	5	XIV
<i>Всього: 26 год.</i>	<i>Всього: 11 балів</i>		
Індивідуальна навчально-дослідна робота: 6 год.	Реферат	14	XV
<i>Разом: 106 год.</i>	<i>Разом: 50 балів</i>		

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

5.1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1. За джерелом інформації:

– *словесні*: лекція (традиційна, проблемна тощо) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (презентація PowerPoint), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

– *наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

– *практичні*: вправи.

2. *За логікою передачі і сприйняття навчальної інформації*: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3. *За ступенем самостійності мислення*: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4. *За ступенем керування навчальною діяльністю:* під керівництвом викладача; самостійна робота студентів із книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

Методи викладання навчального матеріалу визначаються викладачем в залежності від виду занять, змісту теми, цілей і завдань, можливостей студентів та часом, відведеним для вивчення теми.

В ході лекцій використовуються наступні методи:

- пояснювально-ілюстративна лекція включає усний виклад навчального матеріалу з ілюстрацією таблиць, слайдів, роздаткового матеріалу, з використанням ТЗН.

- лекція з елементами бесіди, яка включає усний виклад навчального матеріалу, великого за обсягом, складного за логічною побудовою у якому застосовується питально-відповідальний метод навчання з використанням ілюстративного матеріалу.

- проблемна лекція спрямована на розвиток логічного мислення студентів, коли при читанні лекції перед студентами формулюється проблема для самостійного осмислення того, що далі розкривається викладачем; у ході лекції студентам може видаватися надрукований роздавальний матеріал або здійснюватися показ таблиць, слайдів, які допомагають студентам у вирішенні поставленої проблеми.

В ході семінарських занять застосовуються наступні методи:

- семінарське заняття організовується у формі доповідей і обговорень. Увага студентів зосереджена висвітленні матеріалу з наданням інформації про нові наукові розробки.

- репродуктивний метод застосовується при проведенні підсумкового семінару з змістового модуля з використанням тестового контролю у ІКЦ.

5.2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

Під час викладання навчальної дисципліни „**Диференціальна психологія**” застосовуються наступні методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів:

1. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу – надання нових фактів та самостійний їх пошук створює відчуття збагачення знаннями спонукає студентів до самовдосконалення.

2 Метод опори на життєвий досвід студентів – використання викладачем у навчальному процесі життєвого досвіду студентів – фактів, явищ, які вони спостерігали в житті, або в яких самі брали участь.

3.Метод емоційно-морального стимулювання – включення у зміст навчання моральних ситуацій прикладів з життя.

4.Метод зацікавлення – реалізується за допомогою цікавих прикладів, парадоксальних фактів (цікаві аналогії, проблемні запитання, досліди).

5.Метод емоційного сплеску та заохочення – підтримка, підбадьорювання, заохочення; педагог має демонструвати своє прагнення допомогти студенту, бути впевненим у його силах та здібностях.

6.Метод пізнавальних ігор:

-*ділова гра* – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, і взаємна критика гіпотез. Їх обґрунтування, що призводить до появи нових знань і уявлень;

-*рольова гра* – імпровізоване розігрування заданої ситуації;

-*інтерактивна гра* – метод навчання, заснований на досвіді, отриманому в результаті спеціально організованої соціальної взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної моделі поведінки;

-*симуляція* – метод навчання, який моделює обмежені в часі, конкретні життєві ситуації, результат яких залежить від поведінки учасників процесу взаємодії.

5.3. Інклюзивні методи навчання

1. Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.

2. Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи, привчання, виховні ситуації, приклад.

3. Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка. Неприпустимо застосовувати в інклюзивному вихованні методи емоційного стимулювання – змагання, заохочення, переконання.

4. Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.

5. Методи соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри.

6. Спеціальні методи: патронат, супровід, тренінг, медіація.

7. Спеціальні методи педагогічної корекції, які варто використовувати для цілеспрямованого виправлення поведінки або інших порушень, викликаних спільною причиною. До спеціальних методів корекційної роботи належать: суб'єктивно-прагматичний метод, метод заміщення, метод „вибуху”, метод природних наслідків і трудовий метод.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальна дисципліна „Диференціальна психологія” оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Вона складається з 3 змістових модулів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 бальною шкалою в кожному семестрі окремо.

За результатами поточного, модульного та семестрового контролів виставляється підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою, національною шкалою та шкалою ECTS.

Модульний контроль: кількість балів, які необхідні для отримання відповідної оцінки за кожен змістовий модуль упродовж семестру.

Семестровий (підсумковий) контроль: виставлення семестрової оцінки студентам, які опрацювали теоретичні теми, практично засвоїли їх і мають позитивні результати, набрали необхідну кількість балів.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки „відмінно”, „добре”, „задовільно”, „незадовільно”, подано в таблиці нижче.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамени;
- комплексні іспити;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6.1. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
„відмінно”	Ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
„добре”	Ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
„задовільно”	Ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність із основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
„незадовільно”	Виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення закладу вищої освіти без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

6.2. Система оцінювання роботи студентів упродовж семестру

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
I. Обов'язкові							
1.1. Відвідування лекцій	1	4	4	6	6	5	5
1.2. Робота на семінарському і практичному занятті	5	2	10	3	15	2	10
1.3. Виконання завдань для самостійної роботи	3	2	6	3	9	2	6
1.5. Виконання модульної роботи	5	1	5	1	5	1	5
Разом			25		35		26
Максимальна кількість балів за обов'язкові види роботи: 86							

II. Вибіркові	
Виконання завдань для самостійного опрацювання (за вибором студента не більше 14 балів)	
2.1. Складання ситуаційних завдань із різних тем курсу	7
2.2. Огляд літератури з конкретної тематики	7
2.3. Анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, тематичні розвідки	7
2.4. Підготовка наукової статті з будь-якої теми курсу	7
2.5. Участь у науковій студентській конференції	7
2.6. Дослідження різноманітних питань з тематики дисципліни у вигляді есе	7
2.7. Виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)	7
Разом	14
Максимальна кількість балів за вибіркові види роботи: 14	
Всього балів за теоретичний і практичний курс: 100	

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

6.3. Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка за 100-бальною системою		Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		залік		
90 – 100	<i>відмінно</i>	<i>зараховано</i>	A	<i>відмінно</i>
82 – 89	<i>добре</i>		B	<i>добре (дуже добре)</i>
75 – 81	<i>добре</i>		C	<i>добре</i>
64 – 74	<i>задовільно</i>		D	<i>задовільно</i>
60 – 63	<i>задовільно</i>		E	<i>задовільно (достатньо)</i>
35 – 59	<i>незадовільно</i>	<i>не зараховано</i>	FX	<i>незадовільно з можливістю повторного складання</i>
1 – 34	<i>незадовільно</i>		F	<i>незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни</i>

6.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3			ІНДЗ	
T1	T2	МК 1	T3	T4	T5	МК 2	T6	T7	МК 3		ІНДЗ
10	10	5	10	10	10	5	10	11	5	14	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

МК – модульний контроль

6.5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Предмет і завдання диференціальної психології.
2. Етапи розвитку диференціальної психології.
3. Напрями сучасних диференційно-психологічних досліджень.
4. Поняття психологічної норми.
5. Системний підхід у вивченні індивідуальних особливостей людини.
6. Принцип формального підходу в диференційній психології.
7. Індивідуальні, типологічні та групові відмінності.
8. Методи диференціальної психології.
9. Поняття темпераменту. Історія вчення про темперамент.
10. Конституційна теорія темпераменту Е. Кречмера.
11. Теорія темпераменту У. Шелдона.
12. Загальна характеристика досліджень властивостей нервової системи радянською школою диференціальної психофізіології.
13. Теорія інтегральної індивідуальності (В. С. Мерліна, В. В. Білоус).
14. Структура формально-динамічних властивостей за В. М. Русаловим.
15. Регулятивна теорія темпераменту Я. Стреляу.
16. Співвідношення понять „властивості нервової системи” і „типологічних особливостей проявів властивостей нервової системи”.
17. Особистість і типи темпераментів. Властивості нервової як природна основа індивідуальних відмінностей.
18. Дослідження індивідуальних відмінностей за типологією К Юнга.
19. Мотиваційні регулятори життєвого шляху людини.
20. Мотивація досягнень успіху.
21. Відмінності в самооцінці та рівні домагань.
22. Зовнішня та внутрішня мотивація.
23. Здібності в структурі індивідуальності.
24. Структура здібностей.
25. Задатки як передумови до розвитку здібностей.
26. Дослідження інтелектуальних здібностей.
27. Теорії інтелекту.
28. Джерела варіативності інтелекту.
29. Обдарованість та геніальність.

30. Стать у структурі індивідуальності.
31. Статеві відмінності у пізнавальних функціях та здібностях.
32. Статеві відмінності в емоційно-вольовій та особистісній сферах.
33. Статева та статево-рольова ідентичність, її розвиток. Етологія статі.
34. Симптомокомплекс рис маскулінності та фемінінності.
35. Психологічні особливості чоловічої та жіночої сексуальності.
36. Індивідуальний стиль особистості. Стиль життя.
37. Інформаційні стилі та типи особистості.
38. Когнітивні стилі.
39. Стилi керівництва та спілкування.
40. Загальні уявлення про стилі діяльності. Види та структура діяльності.
41. Стилi діяльності (виробничої, художньої, педагогічної, учбової, спортивної).
42. Ефективність виконання різних видів діяльності і типологічні особливості.
43. Диференційований підхід як засіб індивідуалізації навчання та виховання.
44. Особливості нервової системи та характерні ознаки учбової діяльності.
45. Відмінності в мотивації учбової діяльності, тренінги мотивації учбової діяльності.
46. Конвергентний та дивергентний підходи у кроскультурних дослідженнях.
47. Кроскультурні дослідження фізичного розвитку та психічних процесів особистості.
48. Виховання у контексті культури. Вплив сімейного фактора на індивідуальні відмінності.
49. Етнічна самосвідомість та її диференційні особливості.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Опорний конспект лекцій
2. Методичні розробки до практичних занять.
3. Методичні розробки до виконання самостійної роботи студентів.
4. Орієнтовна тематика реферативних досліджень.
5. Ілюстративні матеріали.
6. Глосарій по дисципліні.
7. Питання до модульного контролю.
8. Питання до заліку.

7.1. Навчально-методичні аудіо- і відеоматеріали, у т.ч. для студентів з інвалідністю

Для інклюзивного навчання:

- методики диференційованого підходу до процесу навчання й оцінювання знань, умінь і здібностей студентів з інвалідністю;
- дистанційні програми навчання для студентів із проблемами слуху і порушеннями опорно-рухового апарату.
- спеціалізовані комп'ютерні програми для навчання осіб з інвалідністю;
- забезпечення осіб із проблемами зору спеціальною літературою: книгами, підручниками, навчальними посібниками, журналами, надрукованими шрифтом Брайля та укрупненим шрифтом, і звуковими комп'ютерними програмами;
- наявність аудіовізуальних засобів навчання, спеціальної навчально-методичної літератури в електронному, друкованому, аудіовізуальному форматах для осіб з інвалідністю;
- дидактичні матеріали та засоби навчання осіб з інвалідністю для дистанційної та відкритої форм навчання.

7.2. Глосарій

(термінологічний словник)

Аналіз продуктів діяльності (творчості) – вивчення психологічної реальності через розподіл (встановлення діяльності за її результатом).

Вікові-психологічні методи: поперечні дослідження, а потім в повторних пунктах – докладніше повздовжнє дослідження.

Власні психологічні методи: інтроспективні методи (самопостереження і самооцінка), психофізіологічні (апаратні) методи (методика умовно-рефлекторної зміни, методика шкірно-гальванічних реакцій, вимірювання абсолютних і диференційних порогів у звичайних і особливих умовах, вимірювання інших сенсорних функцій, електроенцефалографічний метод, методика рухових реакцій, методика дихотомічного прослуховування).

Вплив статевих гормонів на поведінку (секрету ендокринних залоз) — це пряме джерело статевих відмінностей у психологічних рисах (агресивність), а саме відмінність полягає швидше в їх ступені.

Гомеостаз – це стабільність функцій організму.

Диференційна психологія – галузь науки, яка вивчає індивідуальні відмінності психіки індивідів і груп людей, а також природу, джерела і наслідки цих відмінностей. Це наука про закономірності психічного варіювання.

Екзосистема – середовище, в просторі якої відбуваються значущі події (круг спілкування).

Загальні статеві відмінності — це самі *визначальні статеві хромосоми*. У чоловіка окрім чоловічого статевого гормону, *андрогена*, виділяють також жіночий статевий гормон, *естроген*.

Загальнонаукові методи: спостереження, експеримент, моделювання.

Індивідуальна спадковість людини в основному складається з особливих генів, які вона одержує від батьків при заплідненні, де фактор спадковості повинен мати особливий ген або комбінацію генів.

Історичні методи (методи аналізу документів): біографічний метод, щоденний метод, автобіографія, відеозапис.

Кожен індивід починає своє життя з однієї клітини – це *запліднена яйцеклітина*. Під час процесу клітинного розподілу (*мітоз*), кожна хромосома всередині клітинного ядра подвоюється, розриваючись на дві частини, і кожна клітина, що виникає у результаті такого розподілу, одержує ідентичний набір хромосом.

Коли індивід досягає статевої зрілості, інший тип клітинного розподілу призводить до формування спеціалізованих репродуктивних кліток, жіночих яйцеклітин або чоловічих сперматозоїдів. Цей процес називається *мейозом*, або зменшенням, оскільки число хромосом у кожній репродуктивній клітині в два рази менше.

Макросистема – субкультура (цінності, закони і традиції, яким слідує людина).

Мезосистема – структура взаємовідношень двох і більш середовищ (сім'я і робота, будинок і група однолітків).

Міжгруповий аналіз використовують для дослідження вікових відмінностей (наприклад, групи досліджуваних у віці від 10 до 18 років), через те, що на практиці важко рік за роком відслідковувати розвиток тих самих індивідів.

Мікросистема – структура діяльностей, ролей і міжособистісних взаємодій в даному конкретному оточенні

Навколишнє середовище – це не просто змінний ряд стимулів, на які індивід реагує протягом всього життя – починаючи від повітря і їжі і закінчуючи умовами освіти і відношенням товаришів. Це швидше система взаємодій людини і миру.

Норми – це не статеве явище, воно постійно оновлюється і змінюється.

Опис спираються на дані самозвіту респондентів, а не на об'єктивно реєстровані факти. Різновидами описів є бесіда, інтерв'ю, анкетування.

Психогенетичні методи: генеологічний метод, метод прийомних дітей, близнюковий метод (метод контрольних близнят, метод близнюкової пари, метод контрольного близнюка, метод розлучених монозиготних близнят).

Рівні складності тесту - на форму вікового графіка впливають також деякі властивості самого тесту і засіб виміру, застосовувана для визначення ступеня прогресу.

Рівність одиниць виміру – послідовність одиниць виміру інтелектуального віку повною мірою відповідає послідовності одиниць виміру хронологічного віку.

Ріст – визначена послідовність етапів розвитку структурних властивостей індивіда.

Селективний фактор - різні вікові групи не завжди можна порівнювати один з одним через дію (наприклад, учні старших класів і учні, що тільки прийшли до школи).

Соціальними стереотипами – це подібні традиційні асоціації між якостями.

Соціометрія вивчає положення (статус) людини в групі і може використовуватися в якості експертної оцінки за ознаками, що виділяються як соціометричні критерії (наприклад, по соціометричному індексу можна судити про те, наскільки людину вважають альтруїстичною, доброзичливою, відповідальною та ін. її колеги по групі).

Спадковість буває біологічна (індивідуальна) і соціальна.

Тестування – коротке стандартизоване випробування, призначене для встановлення міжіндивідуальних, внутрішньоіндивідуальних або міжгрупових відмінностей.

Фоновий досвід – різновікові групи не можна порівнювати між собою через відмінності їхнього досвіду через великий віковий інтервал.

7.3 Рекомендована література

Основна:

1. Авдієнко Р. Ю, Диференційна психологія/ Р. Ю. Авдієнко. 2018. URL: https://stud.com.ua/127987/psihologiya/diferentsialna_psihologiya.
2. Диференціальна психологія : модульний курс : навчальний посібник / Олег Васильович Мазяр. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.
3. Палій А. А. Диференціальна психологія : «Академвидав», Навчальний посібник, 2010. 432 с.

Допоміжна:

1. Методичні вказівки для самостійної роботи з курсу «Диференціальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» усіх форм навчання / упорядник І.Л.Моначин. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2018. 20 с.
2. Диференційна психологія. Підручник. К.: Видавничий дім «Слово», 2013. 600с.

7.4 Інформаційні ресурси

1. <http://psyfactor.org/>-"ПСИ-ФАКТОР" - Центр практической психологии.
2. <http://www.twirpx.com>
3. <http://pidruchniki.ws>
4. <http://txtb.ru>
5. <http://studentam.net>
6. <http://upsihologa.com.ua>

7. <http://archive.nbuiv.gov.ua>
8. <http://townbookie.com>
9. <http://www.ukrreferat.com>

8. МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Форми занять	Наявне матеріально-технічне забезпечення	Необхідне матеріально-технічне забезпечення
Лекція	кафедральний ноутбук	проектор, приміщення з доступом до Інтернету
Семінарське заняття	наочні та роздаткові матеріали, переносна дошка з відривними листами паперу	спеціалізований кабінет № 28
Модульний контроль	Доступ до мережі Інтернет	приміщення комп'ютерного класу №28